SUN’IY INTELLEKT VA UNING INSON HAYOTIDAGI O‘RNI

Namangan dvlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Pedagogika yo‘nalishi
PED-AU-26- guruh talabasi
Samiyeva Marjona
Ilmiy rahbar: Siddiqov Azamat
Email:alishermaxmudov0615@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada sun’iy intellektning mazmuni, rivojlanish yo‘nalishlari va inson hayotidagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, sun’iy intellektning ta’lim, tibbiyot, ishlab chiqarish va kundalik turmushdagi imkoniyatlari, mavjud muammolari hamda undan oqilona foydalanish masalalari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, raqamli texnologiyalar, innovatsiya, avtomatlashtirish, ta’lim, tibbiyot, axborot, inson faoliyati.

Аннотация

В данной статье рассматриваются содержание, тенденции развития и значение искусственного интеллекта в жизни человека. Также анализируется потенциал искусственного интеллекта в образовании, медицине, производстве и повседневной жизни, его текущие проблемы и вопросы рационального использования.

Ключевые слова: искусственный интеллект, цифровые технологии, инновации, автоматизация, образование, медицина, информация, деятельность человека.

Abstract

This article explores the nature of artificial intelligence, its development trends, and its significance in human life. It also analyzes the potential applications of artificial intelligence- as well as the challenges it presents- within the fields of education, medicine, manufacturing, and daily life, while addressing issues related to its rational use.

Keywords: artificial intelligence, digital technologies, innovation, automation, education, medicine, information, human activity.

Kirish

Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar inson hayotining deyarli barcha sohalariga kirib bormoqda. Ayniqsa, sun’iy intellektning rivojlanishi axborot bilan ishlash, bilim olish, muloqot qilish va mehnat faoliyatini tashkil etish usullarini o‘zgartirmoqda. Ilgari ko‘p vaqt va kuch talab qilgan ayrim vazifalarni bugungi kunda maxsus dasturlar yordamida qisqa muddatda bajarish mumkin. Bu esa sun’iy intellektning nafaqat texnologik yangilik, balki jamiyat taraqqiyotiga ta’sir ko‘rsatuvchi muhim vosita ekanini anglatadi. Sun’iy intellekt insonning ayrim aqliy faoliyatlariga xos vazifalarni, jumladan, matnni tushunish, ma’lumotlarni tahlil qilish, tasvirlarni aniqlash va tavsiyalar berishni bajarishga mo‘ljallangan texnologiyalar majmuasidir1. Uning imkoniyatlari kengaygani sari undan foydalanish yo‘nalishlari ham ortib bormoqda. Biroq bu texnologiyaning foydasi undan qanday maqsadda va qay darajada mas’uliyat bilan foydalanishga bog‘liq. Maqolaning dolzarbligi shundaki, sun’iy intellekt imkoniyatlarini tushunish, uning afzalliklari va cheklovlarini anglash bugungi inson uchun muhim ko‘nikmaga aylanmoqda. Ayniqsa, yoshlarning raqamli savodxonligini oshirish va texnologiyadan ongli foydalanish madaniyatini shakllantirish alohida ahamiyatga ega.

Sun’iy intellekt tushunchasi va uning rivojlanishi

Sun’iy intellekt - kompyuter tizimlariga ma’lumotlarni qayta ishlash, qonuniyatlarni aniqlash, muayyan vazifalarni bajarish va natijalar asosida xulosa chiqarishga yordam beradigan texnologiyalar yo‘nalishidir. U inson tafakkurining barcha xususiyatlarini to‘liq takrorlamaydi, balki aniq vazifalarni bajarish uchun ishlab chiqilgan algoritmlar va modellar asosida ishlaydi. Sun’iy intellektning rivojlanishi kompyuter texnologiyalari va matematik usullarning taraqqiyoti bilan chambarchas bog‘liq. Dastlabki tizimlar oldindan belgilangan qoidalar asosida

1 Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. - Pearson, 2021. - 1–35-b.

ishlagan bo‘lsa, keyinchalik katta hajmdagi ma’lumotlardan o‘rganadigan mashinaviy o‘rganish usullari rivojlandi. Hozirgi davrda esa matn yozish, tarjima qilish, tasvir yaratish va murakkab ma’lumotlarni tahlil qilishga qodir generativ sun’iy intellekt tizimlari keng qo‘llanmoqda. Mazkur texnologiyaning muhim xususiyati shundaki, uning natijalari foydalanilgan ma’lumotlar, modelning imkoniyatlari va berilgan topshiriq sifatiga bog‘liq. Shu sababli sun’iy intellekt bergan javob har doim ham to‘g‘ri bo‘lavermaydi. Ayrim hollarda u noto‘g‘ri ma’lumot berishi yoki mavjud dalillarni yetarlicha hisobga olmasligi mumkin. Sun’iy intellektning rivojlanishi inson mehnatini yengillashtirish bilan birga, yangi kasblar va ko‘nikmalarga bo‘lgan ehtiyojni ham yuzaga keltirmoqda. Endilikda texnologiyadan foydalana bilish bilan bir qatorda, uning natijalarini tekshirish, ma’lumotlarni tanqidiy baholash va mustaqil fikrlash ham muhim hisoblanadi2.

Sun’iy intellektning inson hayotidagi asosiy qo‘llanilish sohalari

Sun’iy intellektning inson hayotidagi o‘rni, avvalo, turli vazifalarni tezkor bajarish va ma’lumotlar asosida qaror qabul qilish jarayonlariga ko‘maklashishida namoyon bo‘ladi. Uning imkoniyatlari ta’lim, tibbiyot, ishlab chiqarish, transport va kundalik turmushda keng qo‘llanmoqda. Ta’lim sohasida sun’iy intellekt o‘quvchilarga mavzularni tushuntirish, matnlarni tahlil qilish, chet tillarini o‘rganish va bilimlarni mustahkamlashda yordam berishi mumkin. O‘qituvchilar esa undan dars rejalari, mashqlar va o‘quv materiallarini tayyorlashda foydalanishlari mumkin. Shunga qaramay, tayyor javoblarni tekshirmasdan qabul qilish o‘quvchining mustaqil fikrlashiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu bois sun’iy intellekt bilim olishning o‘rnini bosuvchi vosita emas, balki o‘rganishni qo‘llab-quvvatlovchi yordamchi sifatida qaralishi lozim. Tibbiyotda sun’iy intellekt tibbiy tasvirlarni tahlil qilish, ayrim kasallik belgilarini aniqlashga ko‘maklashish va ilmiy ma’lumotlarni qayta ishlashda qo‘llanadi. Bu shifokorlarga qo‘shimcha tahliliy imkoniyatlar yaratadi. Biroq tashxis qo‘yish va davolash usulini tanlashda mutaxassisning bilimlari,

2 Turing A. M. Computing Machinery and Intelligence. - Mind, 1950. - 433–460-b.

bemorning holati va ishonchli klinik dalillar hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘lib qoladi. Ishlab chiqarish sohasida sun’iy intellekt uskunalar faoliyatini kuzatish, mahsulot sifatini nazorat qilish va ish jarayonlarini samarali rejalashtirishda foydalaniladi. Ayrim takroriy vazifalarning avtomatlashtirilishi vaqt va resurslarni tejashga yordam beradi. Shu bilan birga, texnologik o‘zgarishlar ayrim kasblardagi vazifalarni o‘zgartirishi sababli xodimlarning yangi bilim va ko‘nikmalarni egallashi muhimdir. Kundalik hayotda esa sun’iy intellekt tarjimonlar, ovozli yordamchilar, navigatsiya dasturlari, elektron tavsiyalar va mijozlarga xizmat ko‘rsatish tizimlarida uchraydi. Masalan, foydalanuvchi kerakli ma’lumotni tezroq topishi, matnni boshqa tilga tarjima qilishi yoki kundalik ishlarini rejalashtirishi mumkin. Demak, sun’iy intellekt insonning vaqtini tejash va turli vazifalarni qulayroq bajarishiga ko‘maklashadi.

Sun’iy intellektning imkoniyatlari, muammolari va undan oqilona foydalanish

Sun’iy intellektning asosiy afzalliklaridan biri katta hajmdagi ma’lumotlarni qisqa vaqt ichida qayta ishlash imkoniyatidir. Bu xususiyat ilmiy tadqiqotlar, ta’lim va ishlab chiqarishda samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Shuningdek, ayrim kundalik vazifalarning avtomatlashtirilishi insonlarga ijodiy faoliyat, muloqot va murakkab muammolarni hal qilish uchun ko‘proq vaqt ajratish imkonini berishi mumkin. Biroq sun’iy intellektdan foydalanishda bir qator muammolar mavjud. Birinchidan, u ba’zan noto‘g‘ri yoki tekshirilmagan ma’lumotlarni ishonchli shaklda taqdim etishi mumkin. Ikkinchidan, shaxsiy ma’lumotlarning himoyasi muhim masala bo‘lib qolmoqda3. Foydalanuvchilar maxfiy ma’lumotlarni noma’lum xizmatlarga kiritishda ehtiyotkor bo‘lishlari kerak. Uchinchidan, avtomatlashtirish ayrim mehnat vazifalarining qisqarishi yoki o‘zgarishiga olib kelishi mumkin. Ta’lim jarayonida ham mas’uliyatli foydalanish alohida ahamiyatga ega. Agar o‘quvchi barcha topshiriqlarni sun’iy intellekt yordamida tayyorlab, mazmunini o‘rganmasa, uning bilim va mustaqil fikrlash ko‘nikmalari yetarli rivojlanmasligi mumkin.

3 Goodfellow I., Bengio Y., Courville A. Deep Learning. - MIT Press, 2016. - 1–25-b.

Aksincha, undan tushunmagan mavzuni izohlash, reja tuzish, misollar olish va o‘z ishini tekshirish uchun foydalanish foydali natija beradi. Sun’iy intellektdan oqilona foydalanish uchun, avvalo, uning imkoniyatlari va cheklovlarini tushunish kerak. Olingan ma’lumotlarni ishonchli manbalar bilan solishtirish, muhim qarorlarni faqat avtomatik tavsiyalar asosida qabul qilmaslik va insoniy mas’uliyatni saqlash zarur. Shuningdek, texnologiyadan foydalanishda adolat, shaffoflik va shaxsiy hayot daxlsizligiga rioya qilish muhimdir. Kelajakda sun’iy intellektning yanada rivojlanishi kutiladi. Shu sababli jamiyat a’zolarining raqamli savodxonligini oshirish, yoshlarni tanqidiy fikrlashga o‘rgatish va yangi texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qoladi4.

Xulosa

Sun’iy intellekt zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, insonning kundalik hayoti, ta’lim olishi, mehnat faoliyati va axborot bilan ishlash usullariga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Uning yordamida ko‘plab vazifalarni tezroq bajarish, katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish va yangi imkoniyatlardan foydalanish mumkin. Shu bilan birga, sun’iy intellekt barcha muammolarni mustaqil hal qila oladigan mukammal vosita emas. Uning natijalarida xatolar uchrashi, shaxsiy ma’lumotlar xavfsizligi bilan bog‘liq muammolar paydo bo‘lishi va ayrim kasblarning o‘zgarishi mumkin. Shu sababli texnologik imkoniyatlardan foydalanish bilan bir qatorda, ularning oqibatlarini ham hisobga olish lozim. Sun’iy intellektdan samarali foydalanish insonning bilimiga, tanqidiy fikrlashiga va mas’uliyatiga bog‘liq. Texnologiyani inson manfaatlariga xizmat qiladigan vosita sifatida qo‘llash, yoshlarning raqamli savodxonligini oshirish va mustaqil fikrlashini rivojlantirish kelajak taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

4 Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. - UNESCO, 2023. - 8–17-b.&x20;

1. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. - Pearson, 2021. - 1–35-b.
2. Turing A. M. Computing Machinery and Intelligence. - Mind, 1950. - 433–460-b.
3. Goodfellow I., Bengio Y., Courville A. Deep Learning. - MIT Press, 2016. - 1–25-b.
4. Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. - UNESCO, 2023. - 8–17-b.&x20;
5. Miao F., Holmes W. AI and Education: Guidance for Policy-makers. - UNESCO, 2021. - 15–30-b.&x20;
6. LeCun Y., Bengio Y., Hinton G. Deep Learning. - Nature, 2015. - 436–444-b.
7. Nilsson N. J. The Quest for Artificial Intelligence: A History of Ideas and Achievements. - Cambridge University Press, 2010. - 1–20-b.